

Prof. dr Braco Kovačević, redovni profesor, naučni savjetnik Evropskog defendologija centra Banja Luka

JASENOVAC - NAJVEĆI SRPSKI NEKROPOLIS

Devetnaesti april predstavlja Dan sjećanja na žrtve ustaškog zločina-genocida u koncentracionom logoru Jasenovac i njegovom najvećem stratištu Donja Gradina. Taj dan istovremeno predstavlja i posebnu priliku da se osvrnemo na strašne zločine Nezavisne Države Hrvatske koja je od Jasenovca napravila najveći srpski nekropolis.

Kao logor, Jasenovac je formiran u avgustu 1941. godine. Nalazio se na pruži Zagreb-Beograd, u blizini ušća Une u Savu. Zvanični naziv koncentracionog logora Jasenovac je „Sabirni i radni logor Jasenovac“. Ustaše su ga zvale i: „Zbirni logor Jasenovac“, „Sabirni logor Jasenovac“, „Koncentracioni logor Jasenovac“. Istorioграфи su Jasenovac zvali i „Hrvatski Aušvic“. Pored Jasenovca posebno surov koncentracioni logor i logor smrti je logor Stara Gradiška. Izgrađen je za žene i djecu srpskog, jevrejskog i romskog porijekla.

Zajedno sa Starom Gradiškom je Jasenovac spadao u najveći logor u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Bio je treći logor po broju žrtava u Drugom svjetskom ratu, za koji se isticalo da se radi o jednom od najgorih mogućih logora koji se jedino može usporediti sa Danteovim Paklom. Već mjesec i po dana nakon osnivanja Nezavisne Države Hrvatske ustaške vlasti su počele sa dovođenjem zatvorenika, posebno sa Kozare i Prosare, koji su surovo ubijani. U ljeto 1941. godine su ustaše počele dovoditi logoraše u Logor I. Kako se broj uhapšenih ubrzavao, otvoreni su i Logor II, te Logor III, a zatim i logor IV. Time je Jasenovac dobio svoju pravu fizionomiju, postavši najvećim koncentracionim i likvidacionim logorom i mučilištem svih „nepoćudnih osoba“, koje je ustaški režim nemilosrdno hapsio i ubijao. O hrvatsko-katoličkom ustaškom „konačnom rješenju“ Srba i genocidu nad njima je sa posebnim oduševljenjem govorio najveći zlikovac XX vijeka – Adolf Hitler.

Surovo ubijanje, prisilno prekrštavanje i progon Srba u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, odvijali su se pod patronatom katoličkog klera, Vatikana i ustaške države. Uz krvave orgije, zasnovane na rasnoj mržnji, vjerskoj i nacionalnoj netrpeljivosti, odvijalo se bestijalno ubijanje Srba. Izraelski istoričar Gideon Grajf navodi 57 ustaških metoda ponižavanja, ubijanja i mučenja do smrti. Prema metodama i načinima mučenja i ubijanja Jasenovac je bio „mnogo užasnije mjesto od Aušvica“, gdje su „ubijanja vršena po kratkom postupku u gasnim komorama, a u Jasenovcu su likvidacije vršene ručno, noževima, sjekirama, čekićima“. Istraživanja su pokazala da broj ubijenih iznosi preko 700.000 (a, prema nekima čak i 1.000.000 osoba). Pa, i pored tih ogromnih i strašnih brojki, u hrvatskoj istoriografiji se nastoji minorizirati i minimalizirati broj žrtava.

Kada je jedan njemački general pomenuo Paveliću broj od 500.000, on je to odbio kao zlonamjernu klevetu. I, na to, je hladno odgovorio: „Bilo je samo 300.000“.

Dakle, „samo 300.000“!

Ustaški zločinac i jedan od zapovjednika koncentracionog logora Jasenovac, Maks Luburić, koji se znao pohvaliti da je „smakao (u logoru Jasenovac) više lica nego otomansko carstvo u dugoj okupaciji evropskih zemalja“, je isticao da je ubijeno između 500.000 i 600.000 zatvorenika. Franjo Tuđman je sasvim minimizirao broj ubijenih na 30.000. U časopisu *Start*, br. 582, od 11.5.1991. godine Tuđman kaže: „Trideset tisuća žrtava odražava objektivnu sliku ukupnog jasenovačkog zločina. Ja sam negdje zapisao trideset i pet tisuća, radi mogućeg kasnijeg usaglašavanja“. U svojoj knjizi *Bespuća povijesne zbiljnosti* Tuđman ističe da je u Jasenovcu „stvarno stradalo nekoliko (vjerovatno 3-4) desetaka tisuća zatočenika, ponajviše Cigana, pa Židova i Srba, a i Hrvata“.

Nastojeći da revidira istoriju Jasenovca kao koncentracionog logora i fabrike smrti, Tuđman minimizira broj žrtava ustaškog katoličko-hrvatskog genocida, govoreći o

„nekoliko... desetaka tisuća zatočenika“, od kojih na prvo mjesto stavlja Rome (?), zatim Jevreje i Srbe, i Hrvate. Na taj način je htio izjednačiti „zatočenike“, i opovrgnuti činjenice o masovnom ubijanju Srba.

Franjo Tuđman je, već po potrebi, iznosio različite brojke o ubijenima u Jasenovcu: 30.000, 40.000. Međutim, sam franjevac Miroslav Filipović je priznao da je u koncentracionom logoru Jasenovac, samo po njegovom nalogu, ubijeno 40.000 ljudi. Od juna 1942. do marta 1943. godine je fra Miroslav Filipović bio komandant logora Jasenovac. Uživao je u klanju odraslih, a djece posebno, zbog čega je i dobio naziv „fra Sotona“ i „majstor“. Jedan od onih koji je dobio ustaško priznanje bio je i kapelan samostana Petrićevac u Banja Luci, župnik Šargovca i jedan od zloglasnih komandanata sistema logora Jasenovac, fra Tomislav, Miroslav Filipović – „fra Sotona“, „fra Sotona Filipović“. Zbog „uspješno“ obavljenih sadističkih postupaka ubijanja Srba, Vjekoslav Luburić Maks je za Miroslava Filipovića, fratra Tomislava, rekao da je „majstor“ i da će „se zvati Majstorović“.

Za Tuđmana je Jasenovac sabirni centar „ništa veći od onog na sajmištu ili u Nišu“. Tuđman je, zapravo, htio reći da se u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj ništa nije događalo što se nije događalo i u „sabiralištima“ u Srbiji. Za njega je Jasenovac radni logor, a ne koncentracioni logor smrti. A, na pitanje zašto Tito nikada nije posjetio Jasenovac, Tuđman je odgovorio: „Tito je bio svjestan preuveličavanja žrtava i zbog toga, iako je obišao sva partizanska borilišta i povijesno važna mjesta u revoluciji, u Jasenovcu nije bio“. Tuđman je tvrdio da su „gubici hrvatskog i srpskog naroda prilično isti“, te da se „mit o Jasenovcu razvio u jedno nečuveno ludilo“. Čak je govorio da su, u odnosu na Srbe, Sinte i Rome, Jevreji „zauzimali privilegovani položaj u Jasenovcu“. Nakon Stepinca je kardinal Franjo Kuharić tvrdio „da su sramotne laži da su katolički sveštenici bili komandanti one ljudske klanice“. Hrvatski revizionisti raznih provenijencija nastoje da minimiziraju broj žrtava ističući da nije riječ o žrtvama, već o „zatočenicima“ u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, i da negiraju ulogu katoličke crkve. Ipak, *quod factum est, infectum esse nequit (što se desilo, ne može da se nije desilo)*.

Postupak minimaliziranja broja ubijenih je vezan i za isticanje „prirode“ samog logora. U tom smislu se ističe da je Jasenovac „radni logor“, a ne koncentracioni logor koji je organizovan prema nacističkom projektu masovnog industrijskog ubijanja etničkih grupa kao „neprijatelja“. Takođe, u revizionističkim stavovima se ističe da u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj nisu izvršeni masovni zločini i nikakvi zločini ili genocid nad etničkim i vjerskim zajednicama, nego su žrtve bile Hrvati, i zato navodne zločine treba desrbizovati i dejudeizovati. Nastojanjem da se dekonstruiše „jasenovačkim mit“, revizionistička historiografija zapravo dekonstruiše „mit o genocidu“ u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj čiji je cilj djelimična ili potpuna rehabilitacija Nezavisne Države Hrvatske (čemu smo danas, nakon osam decenija, svjedoci jer se radi o snažnom prisustvu neoustaštva u svakodnevnom životu u „modernoj“ Hrvatskoj). Cilj se odnosio na to da se NDH predstavi kao „normalna država“ i dokaže da u njoj nije bilo masovnih zločina niti genocida protiv Srba, Jevreja i Roma, te da se pokaže da Jasenovac nije bio logor smrti, nego radni i sabirni logor.

Bez obzira na te laži i obmane, istorijske činjenice pokazuju da je Jasenovac za Srbe posebno mjesto tuge i bola. Malo je naroda koji imaju takvu istoriju bola kakvu imaju Srbi. U njoj ključno mesto zauzima Jasenovac, simbol tragedije i mjesto zla - najveći srpski nekropolis.